

Zsidó vallás és kultúra 1

(BBN-HEB11-221, BBN-VAL11-131:4, BMA-VALD17-203.03,
BBV-202.04, BMVD-202.04)

Zsidó rítusok és zsinagógai liturgia (BBN-BIB-611)

5. A hétköznapi /mindennapi élet ciklusa.

Öltözködés, talesz, tfilin, mezüze.

2020. 10. 08.

Biró Tamás

ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék, biro.tamas@btk.elte.hu

Figyelem, felvétel indul!

- Azok is meghallgathatják, akik nem tudnak részt venni a szinkron előadáson.
- Előadás visszahallgatható a vizsgára való készülés során.
- Kérem, aki nem szeretne látszódni a felvételen, az állítsa le a videóját, halkítsa le a mikrofonját. Aki nem így tesz, az beleegyezik abba, hogy felvétel készül róla.

ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék

Weboldal: <http://hebraisztika.elte.hu/site/>

- Keleti nyelvek és kultúrák alapszak, hebraisztika szakirány (BA)
- Hebraisztika MA
- Hebraisztika-judaisztika PhD
- Minorok:
 - Judaisztika diszciplináris minor
 - Hebraisztika diszciplináris minor
 - Bibliatudomány diszciplináris minor.

Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Department of Assyriology and Hebrew
Eötvös Loránd University

Judaisztikai Kutatócsoport
MTA TK Kisebbségkutató Intézet
Centre of Jewish Studies
Center for Social Sciences, Institute for Minority Studies

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F | Tel.: +36 (1) 411-6749 | email: ahf@btk.elte.hu

- Nyitólap Main page
- Hírek News
- General Information
- Assziriológia Assyriology
- Hebraisztika Jewish Studies
- HebraWiki Project
- Munkatársak Faculty&Staff
- Órák Courses
- Könyvtár Library
- Kiadványok Publications
- Cikkek Articles
- Iráttár Archives
- Kutatás Ongoing research
- Hasznos linkek Links
- Volt hallgatók Alumni
- Szakdolgozatok Theses

Látogatók 2005. szept. 1. óta / Visitors since 01/sept/2005: 373217

Interjú a Lendület-pályázat nyertesével: Niederreiter Zoltánnal

Praktikus dolgok:

- A kurzus honlapja: <http://birot.web.elte.hu/courses/2020-jiddiskajt1/>
<http://birot.web.elte.hu/jiddiskajt/> *(a félév végéig)*
- Teams csoport: *Course 2020/21/1 BBN-HEB11-221 01 - Zsidó vallás és kultúra 1.*
- Biró Tamás: biro.tamas@btk.elte.hu
- Fogadóóra: *emailés egyeztetés alapján*
- Pótóra, ha sok óra elmaradna.

A kurzus honlapja:

<http://birot.web.elte.hu/courses/2020-jiddiskajt1/>

- Prezentációk
- Hasznos linkek

Folyamatosan bővül

Tippeket köszönettel fogadok

The screenshot shows a web browser window with the URL <http://birot.web.elte.hu/courses/2020-jiddiskajt1/>. The page title is "Zsidó vallás és kultúra 1" with the subtitle "[Jewish Religion and Culture 1]".

ELTE BTK 2020 őszi félév

Tárgykódok: BBN-HEB11-221, BBN-VAL11-131:4, BBN-BIB-611, BBV-202.04; BMVD-202.04.

Oktató: [Biró Tamás](#)

Időpont és helyszín: csütörtök, 12:00–13:30, online
(Teams, a csoport neve: Course 2020/21/1 BBN-HEB11-221 01 - Zsidó vallás és kultúra 1.)

Kurzusleírás

[Előzetes szillabusz.](#)

Szeptember 10.: 1. Bevezetés. Mi a zsidóság? Hogyan írható le?
[Prezentáció 1.](#)

Hasznos linkek, források

Hayim Halevy Donin, *Zsidónak lenni* c. könyve [online](#) a Chabad-Lubavics oldalán.

Hahn István, *Zsidó ünnepek és népszokások* (reprint: Budapest: Neumann, 2005) [online](#) a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán.

Ujvari Péter (szerk.), *Magyar zsidó lexikon* (Budapest, 1929) [online](#) a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán.

Teams csoport

Course 2020/21/1 BBN-HEB11-221 01 - Zsidó vallás és kultúra 1.

- Csatornák
- Fájlok
- Feladatok,
jegyek

The screenshot shows a Microsoft Teams chat window for a group named "Course 2020/21/1 BBN-HEB11-2...". The interface includes a search bar at the top, a navigation pane on the left with icons for Activity, Chat, Teams, Assignments, Calls, and Files, and a main chat area. The chat area shows a "General" channel with several messages. The first message is from "Vadas Réka" (VR) at 9/10 12:17 PM, asking if everyone is present. The second message is from "Baranyí Janka" (BJ) at 9/10 12:18 PM, saying "Oké, köszi". Below these is a meeting notification: "General ended: 25s" and "Meeting ended: 1h 36m". A date separator for "September 11, 2020" is visible. The next section is "Assignments" with a task titled "Források kategorizálása" due on Sep 16, with a "View assignment" button. At the bottom, there are three team addition notifications from "Neptun kurzus szinkron" on September 12, 2020, adding "Jakubik Anna Edina", "Ipacs Fanni Virág", and "Lédermayer Regina". A "New conversation" button is at the bottom center.

Folyamatosan bővül

Tippeket köszönettel fogadok

- 1. Látják-e a saját eredményüket,
látják-e a hibáikat?*
- 2. Ha kérdésük van egy hibával
kapcsolatban, bátran keressenek!*

Visszajelzés (és néhány kiegészítés)
a második beadandóval kapcsolatban

Visszajelzés + kiegészítés

1. Az imakönyv = **sziddur** szerkezete:

- *tadir ve-se-ejno tadir – tadir kodem* „gyakori és nem gyakori – a gyakori előbb”
- hétköznap reggeltől estig > szombaton péntek estétől szombat estig > ros hodes (benne Hallel – 10. kérdés: Fél Hallel: ros hodes és pészah utolsó hat napján) > ünnepek > temetés stb.

2. **Sma Jisrael** három része

- *Kabbalat ol samajim* „az ég uralma jármának az elfogadása”
 - *Kabbalat ol micvot* „a parancsolatok jármának elfogadása”
 - *Jeciat micrajim* „kivonulás Egyiptomból”
- + fiak tanítása
+ tfillin, mezuzá
+ cicit (szemléelőrojtok)

Kérdések az eddigiekkel kapcsolatban?

Hétköznapok – mindennapok

Napi három ima

- *Parhuzamba állítva a szentélybeli áldozatokkal*
- *Parhuzamba állítva az ősatyákkal*

- Reggeli ima

saharit (שחרית)

reggeli mindennapi áldozat a Szentélyben

Ábrahám

- Délutáni ima

minha (מנחה)

délutáni mindennapi áldozat a Szentélyben

Izsák

- Esti ima

maariv (מעריב) / *aravit* (ערבית)

napi áldozatokból megmaradt részek elégetése a Szentélyben

Jákob

→ *opcionális*

Napi 3+1+1 ima

- Parhuzamba állítva a szentélybeli áldozatokkal
- Parhuzamba állítva az ősatyákkal

- Reggeli ima

saharit (שחרית)

reggeli mindennapi áldozat a Szentélyben

- Délutáni ima

mincha (מנחה)

délutáni mindennapi áldozat a Szentélyben

- Esti ima

maariv (מעריב) / *aravit*

Amikor a Tóra járulékos áldozatot ír elő:

- szombat, ros hodes
- pészah, savuot, ros hasana, jom kippur, szukkot és smini aceret

- Muszaf ima

(מוסף) „járulékos ima”

- Neila ima

(נעילה) „[be]záró ima”

— jom kippur legvégén

A napi élet ciklusa

(*) Pészah Izraelben: 1 nap teljes ünnep + 5 nap félünnep + 1 nap teljes ünnep.
Diaszpórában: 2 teljes + 4 fél + 2 teljes.
Szukot 1 teljes + 6 félünnep + 1 teljes (Izr),
2 teljes + 5 félünnep + 2 teljes (diaszpóra).

Hétköznapi

- Vasárnaptól péntekig

- Munkanap
- sahrít
- minha }
• maariv }

Ünnepnap

- Szombat és tórai ünnepek:
peszah és szukkot főünnepei,
savuot, ros hasana, jom kippur.

„Félig” ünnepnapok

- Pészah és szukot félünnepe (*)
- Ros hodes
- Hanukka, purim
- Közösségi és egyéni jeles napok

- Munkatiltalom
- mariv
- sahrít + muszaf
- minha

Öltözködés

Szemponatok

- Honnan származik a parancsolat?

tórai? rabbinikus? minhag?

- Kire vonatkozik?

férfiakra? nőkre? mindenkire? gyerekekre? nem-zsidókra?

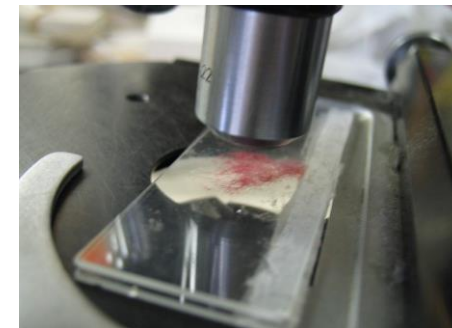
- Mikor érvényes?

nappal? nappal és éjjel? hétköznapi? ünnepnap?

- Feltételhez kötött, vagy mindig? Tevéleges (pozitív) vagy tilalom (negatív)?

Melyiket ki vállalja?

Tórai törvény: satnéz

- Kilajim = két fajta keverése. (Vö. fák oltása, tejes és húsos stb.)
- Gyapjú és len egyazon ruhadarabban (új ruha ellenőrzése).
- Lev 19,19: „Törvényeimet őrizzétek meg, barmodat ne egyesítsd kétféle fajban, meződet ne vesd be kétféle maggal, és **kétféléből való ruha, vegyes szövés ne jöjjön testedre.**”
- Deut 22,11: „ Ne **ölts fel vegyes szövetet**, gyapjút és lent együtt.”

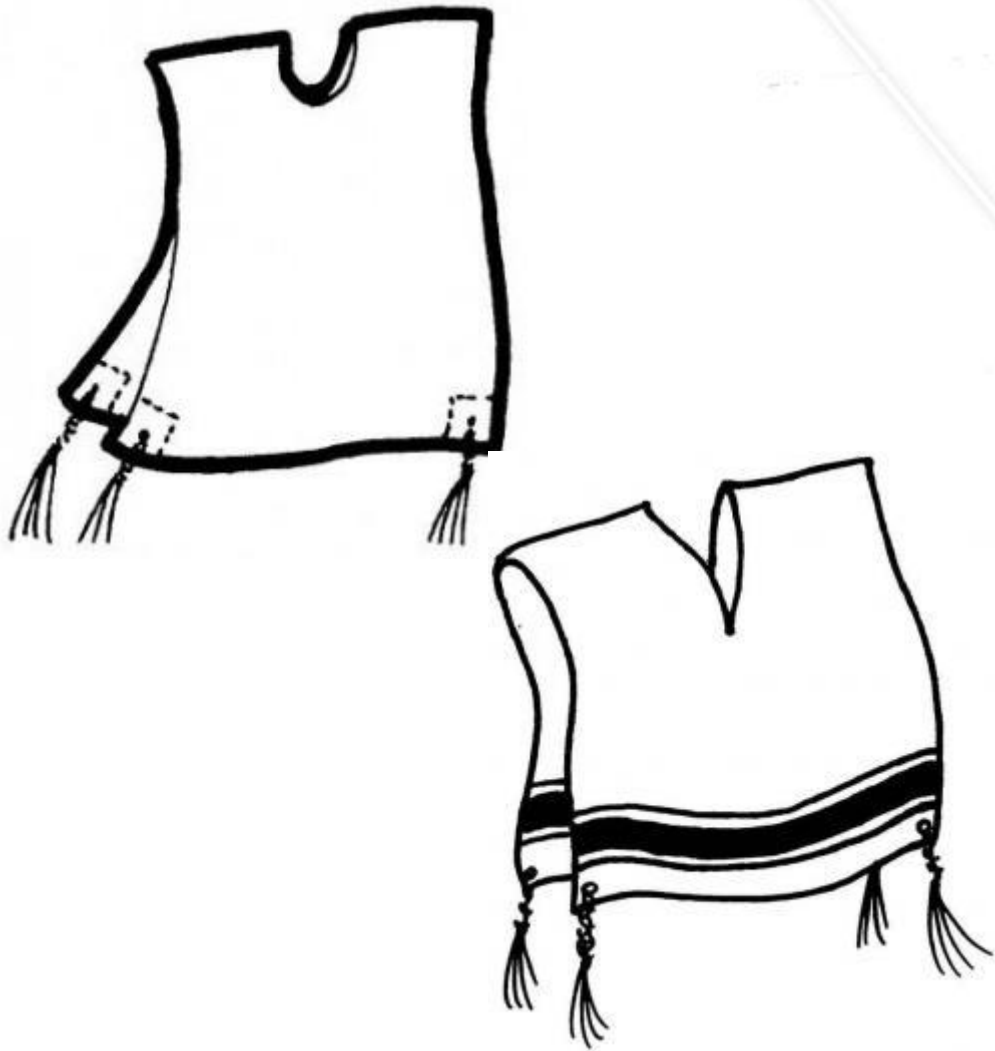
Cicesz, tálesz

- „És szólt az Örökkévaló Mózeshez, mondván: Szólj Izrael fiaihoz és mondd nekik, hogy készítsenek maguknak **rojtot ruháik szögleteire** nemzedékeiken át; és tegyenek a **szöglet rojtjára kék bíbor zsinórt**. És legyen nektek rojt gyanánt, hogy lássátok azt és megemlékezzetek az Örökkévaló minden parancsairól és megtegyétek azokat, hogy el ne térjetekek szívetek és szemeitek után melyek után paráználkodva járnátok; hogy megemlékezzetek és megtegyétek minden parancsolataimat és szentek legyetek a ti Isteneteknek. Én vagyok az Örökkévaló, a ti Istenetek, aki kivezettelek benneteket Egyiptom országából, hogy legyek nektek Istenetek; én vagyok az Örökkévaló, a ti Istenetek.” (Num 15,37–41)

Cicit / cicesz / szemléelőrojt

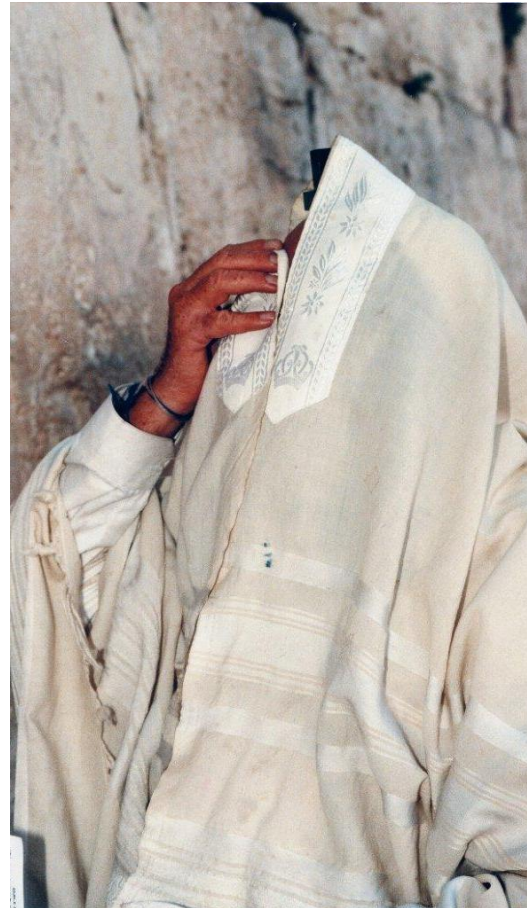

Talit / talesz (talit katan = kis talesz)

Talit / talesz (nagy talit = talit gadol)

<https://www.youtube.com/watch?v=UcuIXuFns4s>

Fejbefedés férfiaknak és nőknek

Fejbefedés férfiaknak

- Szokás
- I-ten iránti félelem jele
- Kipa / kapedli / jarmulka / sabszdekli vagy kalap vagy más
- Mindenki
(még nem zsidók is?)

Fejbefedés nőknek

- Szokás + tórai hivatkozás: „És állítsa a pap az asszonyt az Örökkévaló színe elé, meztelenítse meg az asszony fejét (...)” (szóta szertartás, 4Mózes 5,18)
- Kalap? Kendő? Paróka? Borotva?
- Férjezett nők

Öltözködés

- Férfi ne viseljen női ruhát, nő ne viseljen férfi ruhát (tórai)
- Nők: *cniut* = szerény (?) öltözködés
- Férfiak:
 - pajesz: oldalszakáll
 - szakáll?
- Öltözködés mint az identitás kifejezése:
milyen férfi / női fejfedő? milyen férfi / női ruha?

Összefoglalás:

mai tipikus hagyományos askenázi közösségekben

(néhány cellában néhány kivételtől, részletkérdéstől eltekintünk)

	HOL?	NAPI CIKLUS	ÉVES CIKLUS	ÉLET CIKLUSA
<i>talit katan</i>	mindenhol	nappal	mindig	gyerekkortól
<i>talit gadol</i>	zsinagóga	reggeli ima	mindig	esküvőtől
<i>tefillin</i>	zsinagóga	reggeli ima	hétköznapi	bar micvótól
<i>kipa</i>	mindenhol	mindig	mindig	gyerekkortól
<i>női fejfedés</i>	mindenhol	mindig	mindig	esküvőtől

Összefoglalás: tórai, rabbinikus vagy minhág?

- Tfillin
- Cicesz (szemlélőrojt a ruhán, ha van négy sarka)
- Férjezett nő fejfedése
- Tálesz (kicsi és nagy: van négy sarka)
- Cnieszdik öltözködés
- Kipa

Jövő héten

Rituális tárgyak

Rituális tárgyak fogalma

- Rituális tárgyak fogalma
- Tálesz
- Tfillin
- Mezuza
- Tóra-tekercs és Eszter-tekercs

Feladat a következő hétre

Feladat a következő hétre

- Holnap reggelig felkerül a Teamsbe.

Cél: egy kicsit jobban megismerkedni egyes imák, áldások szövegével és a zsidó imakönyvvvel.

- Max. 10 pont = a félév végi jegy 5%-a.
- Leadás a Teamsen belül.
- Határidő: október 07., szerda éjfél (23:59).

Viszlát jövő csütörtökön!